

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

De optimo genere Eloquentiæ & huius operis instituto. Præfatio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

DE VETERI
ELOQVENTIA
LIBER PRIMVS.

DE OPTIMO GENERE ELOQVENTIAE, ET
huius Operis instituto.

P R A E F A T I O.

NOLEVIT nonnullorum mentibus nimis iniqua fortasse, sed quæ à viris nõ vulgariter eruditis defensa est perpugnaciter opinio, eloquentiæ naturæ, atque ingenij viribus totam potius effervescente, quàm vllis artium præceptionibus contineri. Enimverò fateri oportet multum in cæteris, in eloquentia verò plurimum valere præstantis ingenij felicitatem, assidua præsertim exercitatione corroboratam, sed eam sine artis, & disciplinæ perpolitioe, necesse est impingere in frequentissimos errores temeritatis: Neque enim exiltimandum est artium vel minimarum præcepta quædam extare eloquentiæ, quæ vna cæterarum Regina est disciplinarum, tanta temporum diurnitate, clarissimorumque ingeniorum luce celebrata, observationes nullas esse, quibus in dicendo vis, ordo, & facilitas recta quadam ratione comparari tenerique possit: Nisi fortè ineptos fuisse iudicemus, prudentis omnino iudicij, atque acerrimi ingenij viros Aristotelem, Demetrium, Fabium, qui de tota eloquentiæ ratione tam luculenter disseruerunt, quod profecto nunquam fecissent, si eam nullis præceptis contineri existimassent.

Quamquam, vt liberè fatear, multum huic instituto nocuit imperitorum scriptorum, qui se

Rhetoricos Doctores appellari voluerunt, multitudine, postquam enim grandis eloquentiæ destituti viribus, minutias quasque putidiuscule discutere ceperunt, omnia libris, & puerilibus nugis referere.

Longè mihi alia mens est, in huius operis molitione, statui enim omnis veteribus scholarum cantilenis, accurata illustrium authorum de optimo genere dicendi iudicia, totamque eloquentiæ rationem clarissimis Græcorum, Latinorumque exemplorum monumentis locupletatam ob oculos ponere, quo ex omnibus ingenijs, sæculisque collecta perfectio, atque in unum quoddam corpus transfusa, gratior maneret in publicum.

Atque in uniuersum, dicam quæ posthac explicatius à me, nitidiusque tradenda sunt, mihi in tria fermè genera, tota primum eloquentia diuidenda est, quo sit huius instituti magis declarata ratio:

Prima igitur eloquentia diuina est, non illa quidem quæ sita è schola, sed Dei præpotentis incitata spiritu, qui solus vel infantissimos quosque facit oratores.

Hæc est verè sublimis eloquentiæ facultas, cuius vt origo cælestis est, ita omninò admirabiles, & planè aurei sætus extiterunt: hæc non verborum flosculis, delicatis auribus lenocinata, sed intimis sensibus cælesti quodã ardore succensis, homines sibi subiecit, hæc Reges domuit, hæc

colorum præceptorum incondita multitudo.

Operis institutum.

Triplex eloquentia.

Diuina eloquentia manifestas.

Eloquentiã non sola natura confert,

Multũ ob est eloquentia minus-

A
cui-

ciuitates, prouincias, orbem denique vniuersum, repudiatis erroribus ad Christi iugum pellexit, hæc effecit longe aliter, quam sub fabuloso Orpheo, vt agni lupis accubarent, cum efferos ante Ethnicorum animos ad amorem Religionis, contempente, mansuetudinisque traxerit.

Origen, in Exod. 4.

Hæc eloquentia Moyses in sacris mirifice claruit, qui secundum Origenem, & Dini Gregorij sententiam, disertus censebatur in primis ea quæ floreat homines eloquentia, vapore à pueritiæ rudimentis in aula regia liberaliter institutus, & nobilioris ingenij culetra perpolitus: sed postquam cum Deo sermones miscere cœpit, iuxta diuinam eloquentiam & sapientiam sibi visus est omnium propè infantissimus.

Dionysius Longinus in lib. 4. de Lou.

Tandem in cœlesti schola, vel potius sacratio diuinitus eruditus, ea literis mandauit, quæ Ethnicis, iisque consummatis Rhetoribus extiterunt admirationi. Dionysius enim Longinus, qui librum de sublimi eloquentia scripsit, Moysen legens miratur in eo, non quidem inane locutionum choragium, sed notionum (vt ipse ait) mentis præpotentem & exaggeratam sapientiam, τὸ κράτερον, & περί τὰς νόσεις ἀδρεκνήσορον, hæc inquit excellentia præstabat ὁ Ἰσραηλῖαν θεομαχέτης οὐκ ὁ τοχάν ἀνὴρ ἐπειδὴ τῶν τῆ θεοῦ δόνα μιν ἡγῶν τῶν ἀξίων, ἐγνώρισε καὶ ἔφηκεν, Iudeorum ille Legislato non fuit vir de trinito, qui nuntius virtutem pro dignitate cognouit, & verbis explicauit.

Longini Rhetoris de Moysi eloquentia indicium.

Hæc eadem eloquentia vigeat Dei fulmen Elias, & D. Paulus, quem Hieronymus Nicetas appellat, nimirum humili nomine Mercurium Lystrenses dixerunt. hic non blandis, & pictis locutionibus, sed Dei virtute, & scientia, ea gelat, & docuit, quæ scimus, ac legimus, in quibus plus eloquentiæ subesse arbitror, vel in vna sententiâ, quam in toto græcularum periodorum apparatu. Hæc est enim lingua Angelorum, quam ita appellatam ab Apostolo constat, non quod Angeli linguas habeant, vt annotat Theodoretus, sed vt quoddam, quod humanis linguis excellentius esset, in dicaret, & hæc de eloquentia sententiam imbiberat. Homerus Il. 8. ἡσυχῆσιν αὐτοῖς

Nicetas in Andron.

χαλκίαια κικλισσοσι θεοί, ἀνδρες, ἢ Κόμινδι. ubi alia Deorum, alia etiam hominum verba innuit. Hæc infundentis Dei donum est, minime ad artis præceptiones reuocanda.

innuit. Hæc infundentis Dei donum est, minime ad artis præceptiones reuocanda.

Secunda eloquentia heroica est, siquidem supra commune dicendi genus eloquentes nominat Longinus. Atque vt heros dicebatur ex homine, & Deo constatus: Ita hæc eloquentia non infusa quidem, sed simul humanis adiuta præsidijs, simul meliori quodam cœli vberis irrigata, ad summam pulchritudinem effloruit. Talis est eloquentia Patrum, vt DD. Basilij, Gregorij Nazianzeni, Chrysostomi, Cypriani, & cæterorum, qui cum à puero animum ad eloquentiam adiecissent, postea cœlestibus aucti riuus, quasi magis torrentes, in mirificam Ecclesiæ vberitatem, fecunditatemque exundauerunt.

Eloquentia heroica. in dicendo qui sunt eloquentia humana augustiore præditi.

Tertia, humana quidem illa, sed virilis, sapiens, excelsa, plena virium, succi, sanguinis, & venustatis, qualis Demosthenis fuit, aut Ciceronis, & superiorum Oratorum, qui castius, accuratiusque dicendi genus consecrati sunt.

Huius ego grauitati puerilem, quæ aunc est in multis, loquacitatem non annuero, plenam vanitatis, & futilium propè deliramentorum. Euenit enim, vt qui propter pectoris angustias hoc sublime dicendi genus generosæ mentis factum non satis capiabant, leues homines, & græculi, toti se ad literarum aucupia, phrasas, & periodos conferrent, Non secus ac pueri, qui cum auri, & margaritarum pretia nesciant, pictos in litore calculos legant, iisque mirifice delectantur. Non est ista, non est quæ à multis putatur eloquentia, textus phrasæon, & scitè tornatus periodorum circulus. Magnæ flumen est mentis eloquentia, quæ rebus & sensibus magis constat, quàm verbulis: sed vt horti, qui vocantur Adonij in testulis pendentes è fenestris, eos, qui liberio rem aëris copiam non habent, humiliter oblectant: sic istis veluti puerilibus delinimentis inauriti, veræ eloquentiæ magnitudinem, nec mente quidem attingere potuerunt. Omisiss igitur his nugis grandem eloquentiam, tum heroicam, tum humanam exquemur, atque vt in foro, in scholis, in sacris denique concionibus potissimum elucet, de ciuili, declamatorio, concionatorioque genere, postquam vniuersè de eloquentia dixerimus, satis copiosè differemus.

Eloquentia puerilia eloquentia simia.

Iulianus in Cesarij vna vocat Adonidæ hortos. in orationibus γὰρ λαχνηναιον. Ordo librorum.